

Lestekst 1. Archief 0826, Oud Archief Culemborg, inv.nr. 303. (bijlagen bij de verloren rekening van stadsburgemeester Meus Anthoeniszoon over het jaar 1612-1613)

Specificatie van gemaakte reis- en verblijfkosten door de raadsheer Brabander en Jaspas Thomas wegens hun reis naar 's Gravenhage, 1613

- | | | |
|-----|---|--------------------------|
| 1. | Specificatie van 't gene de raetsheer Brabander ende | |
| 2. | Jaspas Thomas verteert hebben in een reijse gedaen nae | |
| 3. | 's Gravenhaege om aldaer te comuniceren ende beraetslagen | |
| 4. | metten den heere Barnevelt belangende de saecke | |
| 5. | vande pedagogie Standtdonck binnen der stadt Loeven | |
| 6. | Eerst gereden van Culenborch nae Utrecht | |
| 7. | op den eersten junius 1613 met den stadts voerman | |
| 8. | Cornelis Cornelis(zoon) van Wijckersloot, betaelt | |
| 9. | t' Utrecht aen haver voor den voermans peerden | V stuivers |
| 10. | van daer gereden nae Leijden inde voorstadt van | |
| 11. | Woerden middichmael gehouden daert verteert XXXV stuivers | |
| 12. | waerin begrepen is den voermans maeltijt ende | |
| 13. | haver voor sijn peerden dus hier d' selve | XXXV stuivers |
| 14. | Tusschen Woerden ende Leijden voor twee cannen | |
| 15. | biers ende wat gras voorde peerden betaelt | IIII ½ stuivers |
| 16. | Te Leijden eenen nacht gebleven daer verteert drie | |
| 17. | gulden ses stuivers ende voordes voerman met sijn | |
| 18. | peerden XLV stuivers compt saemen | V gulden XI stuivers |
| 19. | In den Haege verteert VII gulden IIIII stuivers ende de mecht | |
| 20. | gegeven ses stuivers comt saemen | VII gulden X stuivers |
| 21. | Noch in den Haege voor de verteringe vande voerman | |
| 22. | als mede haver ende weije voor de peerden t' saemen | IIII gulden I stuiver |
| 23. | In 't wederkeeren van Den Haege nae Leijden tusschen | |
| 24. | wegen betaelt voor een can biers | I stuiver III oort |
| 25. | t' savonts te Leijden gebleven daer verteert III gulden XV stuivers | |
| 26. | ende de mecht tot bellesier ses stuivers facit | IIII gulden I stuiver |
| 27. | Nocht te Leijden verteert bij den voerman daer bij | |
| 28. | gerekent haver en weije voor de peerden | II gulden I stuiver |
| 29. | Van daer na Utrecht gereden te Bodegrave | |
| 30. | verteert daer in gerekent den voermans maeltijt | |
| 31. | ende haver voor sijn peerden | II gulden XIIII stuivers |

Les 4. Lesttekst 2.

Tweede pagina van de specificatie van gemaakte reis- en verblijfkosten door de raadsheer Brabander en Jasper Thomas wegens hun reis naar 's Gravenhage, 1613

1. T' Utrecht aen haver voorde peerden ende voor
2. drie kannen biers t saemen betaelt X ½ stuivers

3. Den veerman van over vaeren daer in gerekent
4. den voerman met sijnen wagen, soe int uijtreijsen
5. als wederkeeren t saemen III ½ stuivers

6. Somma XXVIII gulden XVIII stuivers 1 oort

7. wordt den edele Meus Anthonissoon stadtborgemeester geordonneert
8. de bovengescreven somme van acht ende twintich gulden
9. XVIII stuivers 1 oort aen handen van Caspar Thomaszoon (als dselve
10. versgooten hebbende) te betaelen ende neffens dese quitancie
11. wederbrengende sall sulcx in uijtgeven sijnder reeckeninge
- 11A. geleeden werden. Actum opten stadhuijse Culenborch
12. desen Xen november 1613

13. Ter ordonnantie vande
14. gerichte

15. (somma) XXVIII gulden XVIII stuivers 1 oort

16. Floris van Diemen secretaris

17. Ick onderschreven bekenne ontfangen te hebben uijt handen
18. vanden edelen Meus Anthoenissoon. als stadtborgemeijster
19. de boven geschreven somme van acht ende twintich gulden achtien
20. stuivers een oort. Oircondt dese betiejckent opten htienden
21. november XVI c darthien

22. Jasper Thomaszoon
23. 1613

Betekenis:

Dit is een specificatie van reis- en verblijfkosten die de raadsheer Brabander en Jasper Thomas hebben gemaakt tijdens hun reis naar Den Haag. Hier hadden ze een beraad met de heere Barnevelt (misschien wel Johan van Olden Barneveld?) over de 'zaak van de pedagogie Standtdonck te Leuven'. De scholen die op basis van de vijftiende eeuwse Jan Standdonck waren gesticht, waren scholen voor geestelijken op strenge basis en vooral bedoeld voor arme studenten. Mogelijk wilden de afgezanten van Culemborg ook een vorm van onderwijs aan geestelijken naar Culemborg halen?

In de rekening staat wat er onderweg aan onkosten was gemaakt.

Vervolgens werd aangetekend dat dit bedrag betaald was en verklaart de ontvanger tenslotte dat hij dit bedrag heeft gekregen. Hierdoor is de functie van dit stuk een kwitantie.

woorden

mecht = waarschijnlijk dienstmaagd, dienstmeid
 bellesier = fooi

Les 4. Lestekst 3. Oud Archief Tiel, inv.nr. 298. Stadsrekening van Huijbert De Hartich 1643

1.	Reeckeninge bewijs ende reliqua	
2.	vant incomen ende uitgaven door den rentmeester	
3.	Huijbert de Hartich wegen de stad Tiell	
4.	in den jaere 1643 gedaen	
5.	Ontfanck van stadts accijsen ende	
6.	impositien	
7.	Eerst vanden grooten bier accijs met de gruijt	
8.	ende de twaelff stuijvers accijs te saemen bij	
9.	Tijs Dircks(zoon) voor desen jaere gepacht tot	1482 - 0 - 0
10.	Item vanden alden stuijvers accijs met de	
11.	ses stuijvers van de vreembde bieren ende	
12.	vier stijvers van de binnen gebrouwen bieren	
13.	die buijten gaen gepacht door Jan Luijcassen	
14.	tot	330 - 0 - 0
15.	Van den gulden licent ende seven stuijvers	
16.	accijs gepacht door den reddant tot	1612 - 0 - 0
17.	Vanden impost van de vreembde bieren	
18.	veertien stuijvers op de ton gepacht bij	
19.	Peter Corneliszoon voor	346 - 0 - 0
20.	Vanden wijnaccijs gepacht door den	
21.	reddant Huijbert de Hartich voornoemt	
22.	tot	320 - 0 - 0
		<hr/>
	Lateris	4090 - 0 - 0

Les 4. Lestekst 4. Oud Archief Tiel, inv.nr. 298 vervolg: blz. 2.

1.	Van den accijs van de Brandewijnnen ende	
2.	asijn gepacht bij Evert Hendricks(zoon) tot	260 - 0 - 0
3.	Den mout accijs gepacht bij Willem de	
4.	Vries tot	900 - 0 - 0
5.	Van den vissen affslach door Oth	
6.	Peters(zoon) gepacht tot	88 - 0 - 0
7.	Van den schepel accijs gepacht door	
8.	Jan Hermens(zoon) voor	118 - 0 - 0
9.	Van den affslach der erffhuijsen	
10.	gepacht door Jacques Stuwart	
11.	tot	180 - 0 - 0
12.	Den tabacq accijs gepacht bij Peter	

13.	Peters(zoon) tot	50 – 0 – 0
14.	De Doode Lingen gepacht bij Jan in de	
15.	Swaen tot	9 – 0 – 0
16.	Van den Appel accijs gepacht bij	
17.	Cornelis van Bisselick tot	20 – 0 – 0
18.	De Visserije in de stadts grachten	
19.	gepacht bij Alert Cornelis(zoon) voor	35 – 0 – 0
	lateris	<hr/> 1660 – 0 – 0

Les 4. Lestekst 5. Oud Archief Tiel, inv.nr. 298 vervolg: blz. 3.

1.	Van de stadts waege gepacht door	
2.	Jan Gerrits(zoon) voor	325 – 0 – 0
3.	Van de Stadts bier sle(d)e gepacht door	
4.	Melsingh Andries(zoon) tot	200 – 0 – 0
5.	Noch ontfangen van de weduwe Anthonii	
6.	de Gaij taeffellhouderse deser stad	
7.	voor een jaer haerder concessie volgens	
8.	verdrach hondert gulden vervallen corsmis	
9.	anno 1643 comt	100 – 0 – 0
	lateris	<hr/> 625 – 0 – 0
	prima summa	6375 – 0 – 0

Somma van der stad
accijsen ende impositien ses
duijsent driehondert vijff ende
t seventich gulden

Betekenis

In een stadsrekening staan eerst de inkomsten vermeld en daarna de uitgaven. Een flink deel van de inkomsten bestond uit allerlei accijnzen die werden geheven op de meest uiteenlopende produkten.: bier, wijn, azijn, mout, tabak.

Bier was in deze tijd een heel gewoon levensmiddel, vergelijkbaar met drinkwater!

Belastingen werden doorgaans verpacht. Jaarlijks werd per stad of dorp het recht om een belasting te innen aan de meestbiedende particulier verpacht. De stad had zo een gegarandeerde opbrengst. Nadeel was dat het systeem gevoelig was voor fraude. Vooraf spraken de pachters af wie het meest zou bieden; aan ongeletterden werden te hoge bedragen gevraagd en regenten werden ontzien om ze gunstig te stemmen. Pachters werden zeer rijk en leefden een luxe levensstijl. Dit zorgde voor veel onrust, wat in 1748 culmineerde in oproeren.

woorden

reliqua	= overschot
accijs	= accijns = belasting op levensmiddelen en andere middelen van dagelijks gebruik: bij de vervaardiging of bij het verbruik.
impositien	= impost = belasting door de overheid opgelegd
gruijt	= gepelde gerst of gort (ingrediënt van bier)
licent	= verlof tot het drijven van zekere handel

reddant	= degene die rekening en verantwoording over het financieel beheer aflegt
mout	= gerst dat gekiemd is en vooral gebruikt werd voor bier
schepel	= benaming van een maat voor droge waren, vooral koren
erffhuijs	= huis waar nalatenschap over valt, of nalatenschap zelf
bier slede	= voertuig zonder wielen, dat werd gesleept, in dit geval voor vervoer van bier